

Tillväxt och jobb

Lars Calmfors

Utbildning av unga socialdemokrater

Riksdagen

25/4-2013

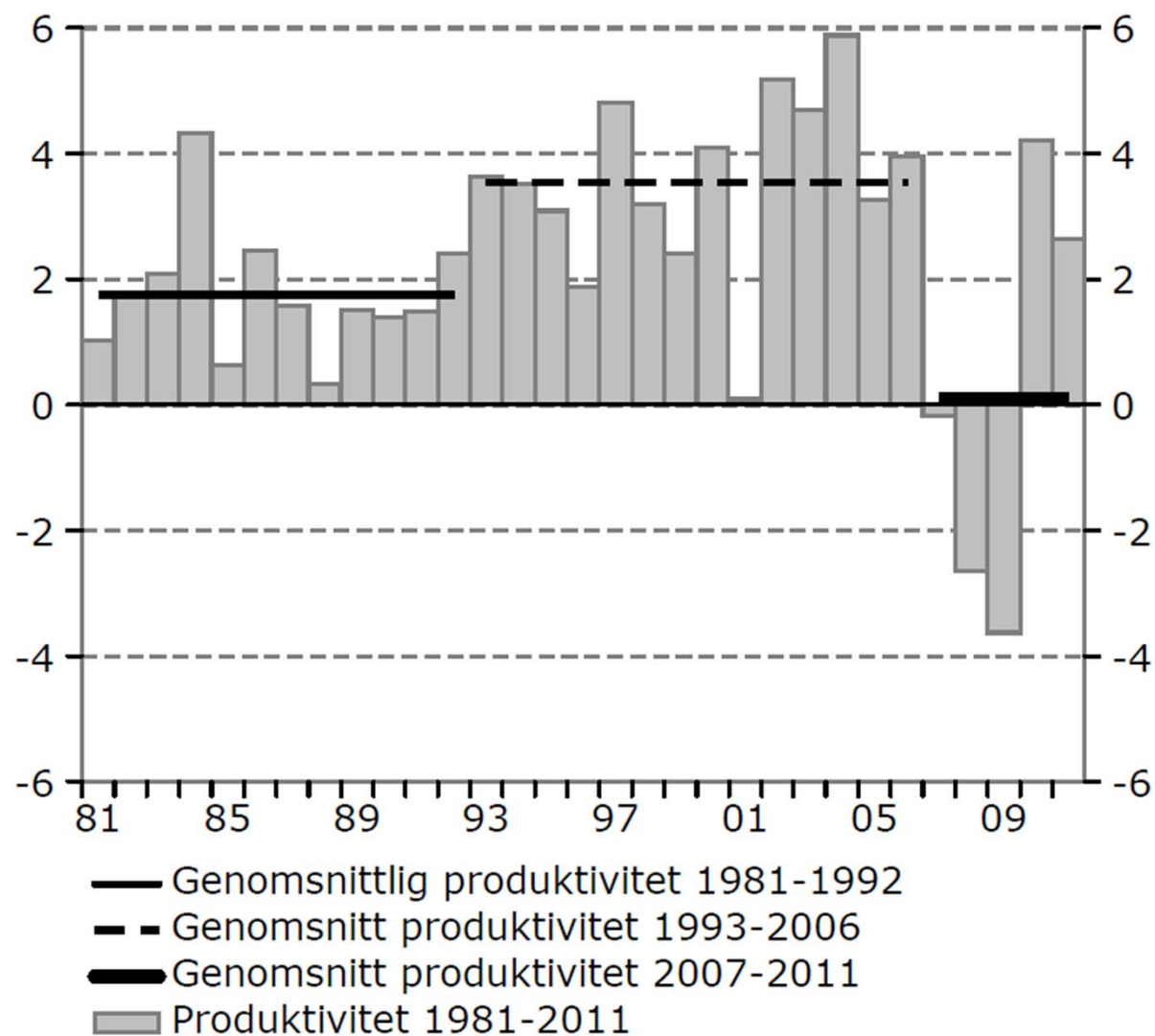
Tillväxt och sysselsättning är inte samma sak

- Vanligt missförstånd att tillväxt och sysselsättning alltid går hand i hand
- Så är fallet **kortsiktigt** över en konjunkturcykel när resursutnyttjandet i ekonomin varierar
- Men forskningen tyder på att **långsiktig** sysselsättning och **långsiktig** tillväxt bestäms av olika faktorer
- Viktigt skilja mellan analys på några års sikt och mer långsiktig analys

Förklaringsfaktorer för långsiktig tillväxt

- Initial inkomstnivå – konvergens
  - länder med lägre inkomstnivå tenderar, allt annat lika, att växa fortare
- Mängden humankapital
  - utbildning
  - hälsotillstånd: förväntad livslängd
- Investeringskvot
- Graden av marknadsekonomi
- Ekonomins öppenhet
- Konfuciansk trosbekännelse!?

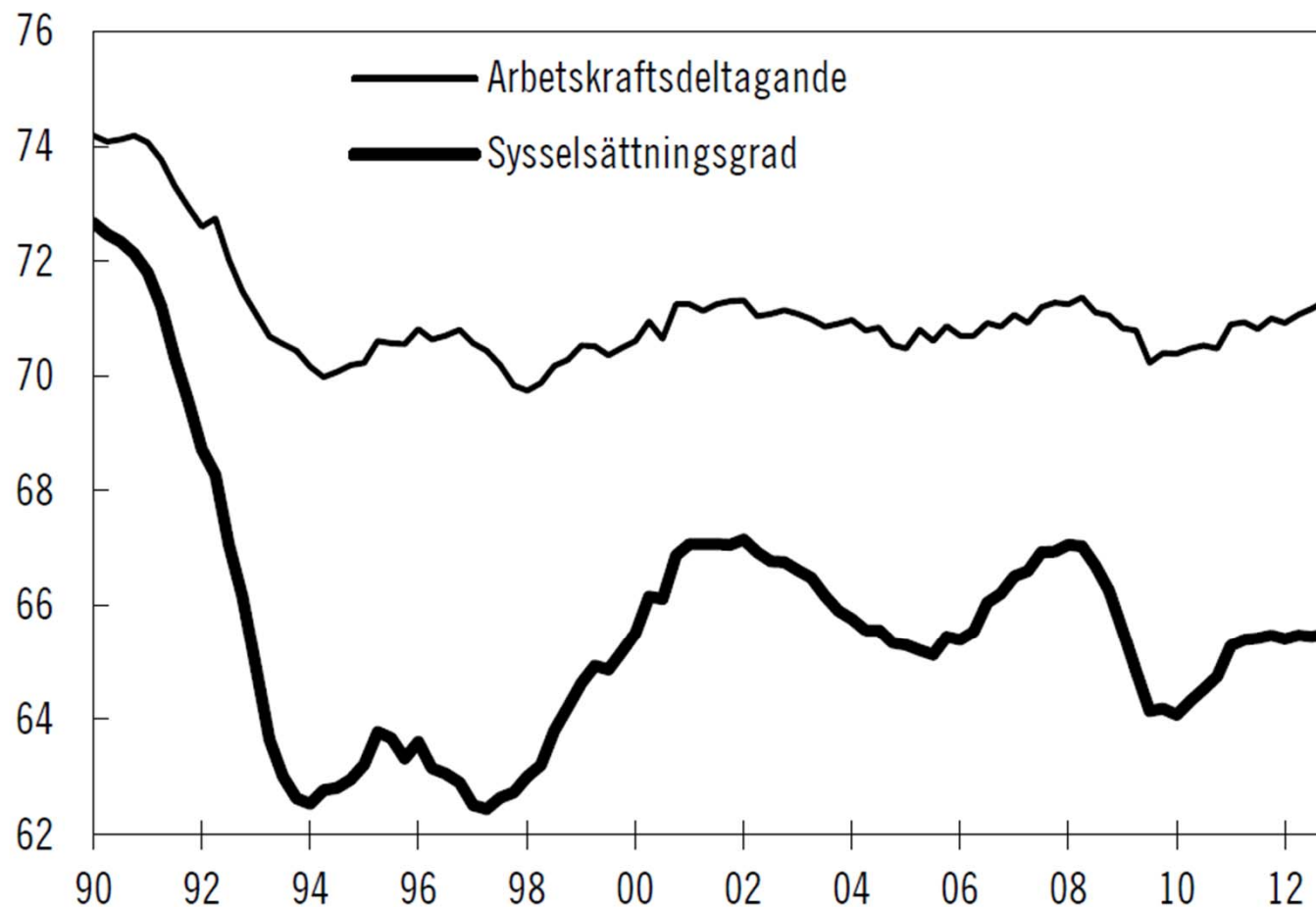
Diagram 76 Produktivitet i näringslivet
 Procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 10.3 Arbetskraftsdeltagande och sysselsättningsgrad

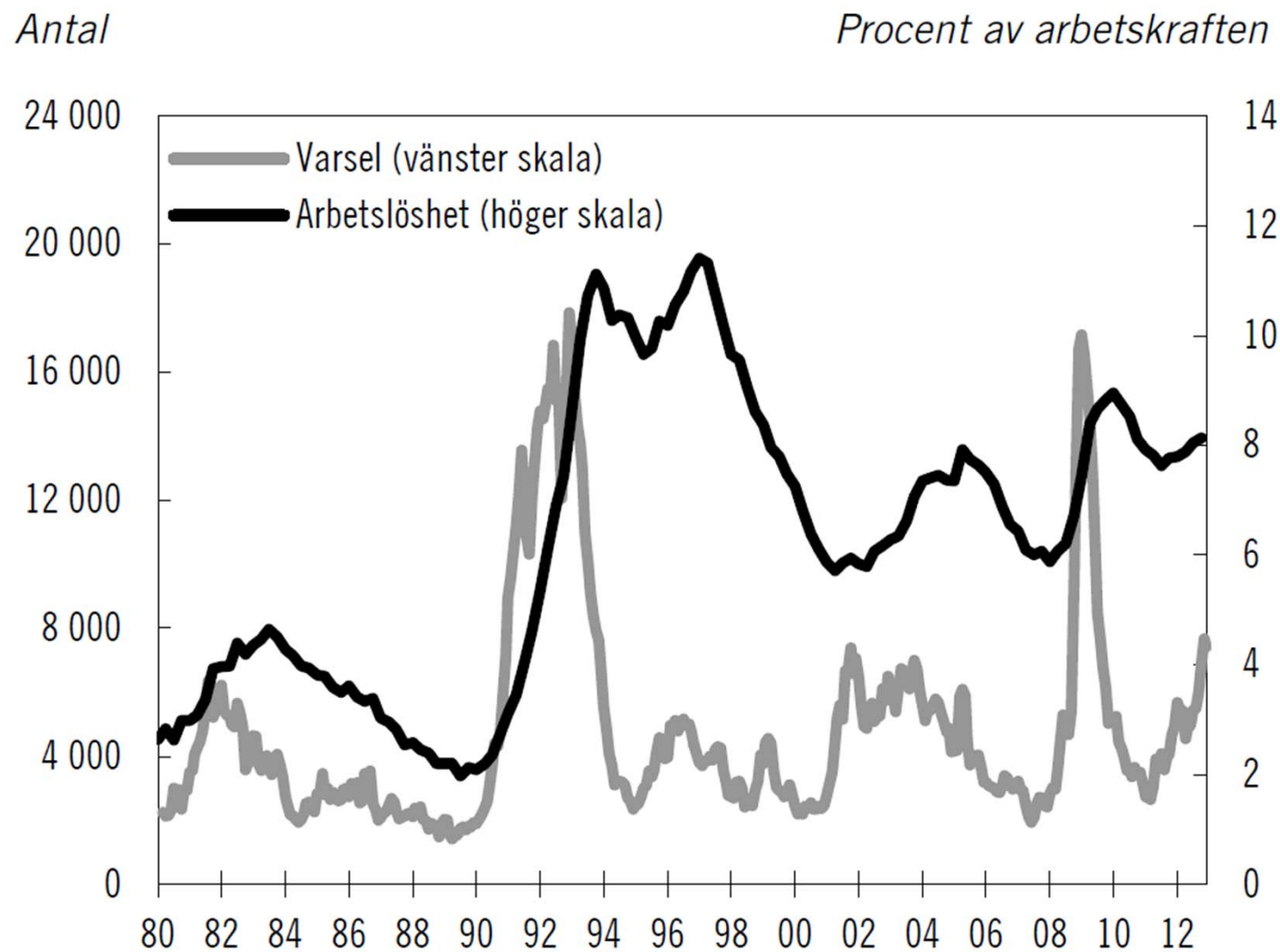
Procent av befolkningen

Anm.: Säsongrensad data. Länkad data från Statistiska centralbyrån (2001–2005) och Konjunkturinstitutet (1990–2000).

Källor: Statistiska centralbyrån och Konjunkturinstitutet.

Diagram 10.5 Arbetslöshet och varsel

Anm.: Säsongrensad data. Tre månaders glidande medelvärde för varsel, kvartalsdata för arbetslöshet.

Källor: Arbetsförmedlingen, Statistiska centralbyrån och Konjunkturinstitutet.

Tabell 11 Tillväxtbokföring

Genomsnittlig procentuell utveckling respektive bidrag i procent

	1994–2006	2007–2011
Faktisk produktivitetstillväxt	3,5	0,0
Varav: Kapitalfördjupning	0,7	0,4
TFP	2,8	-0,3
Potentiell produktivitetstillväxt	3,3	0,7
Varav: Kapitalfördjupning	1,0	0,3
TFP	2,3	0,4

Anm. Potentiell produktivitetstillväxt är Konjunkturinstitutets bedömning och TFP är beräknat som en residual efter avdrag för kapitalfördjupningsbidraget. Med andra ord ingår effekter av förändringar i arbetskraftens sammansättning i TFP-måttet enligt denna beräkning.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

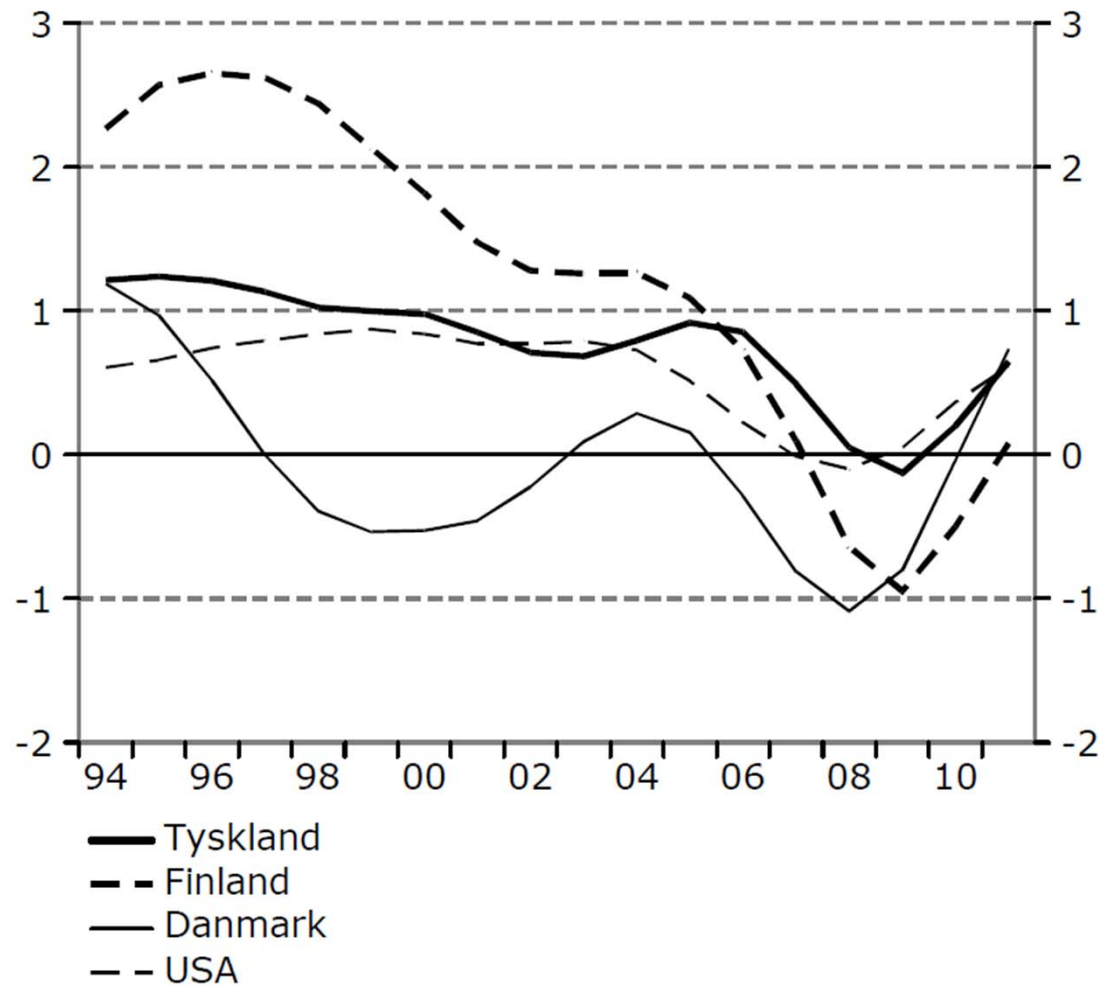
Troligt med lägre produktivitetsökningar framöver

- Lägre produktivitetsökningar under senare år både i Sverige och internationellt
  - långsammare teknologisk utveckling
- Uteblivna investeringar under den ekonomiska krisen
- Mindre bidrag från IKT-branscher
- Arbetskraftens sammansättning
- Ökande andel för tjänstesektorer

Diagram 86 Trendmässig TFP

Procentuell förändring

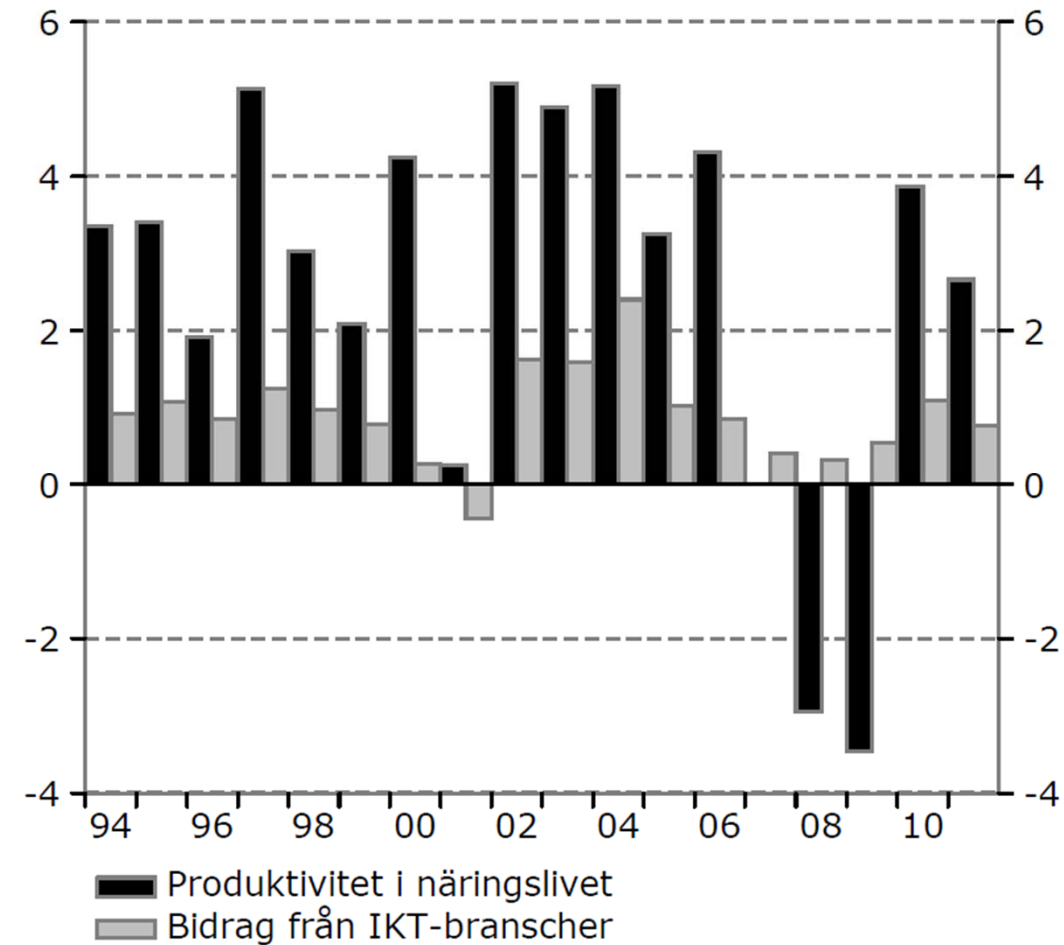

Anm. Trend avser HP-filter, $\lambda=6,25$.

Källor: The conference board, total economy database och Konjunkturinstitutet.

Diagram 85 Produktivitet i näringslivet och bidrag från IKT-branscher

Procentuell förändring respektive procentenheter

Anm. IKT-branscherna avser J61-63 samt C26 enligt SNI 2007.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Gängse teori för arbetslösheten

- Arbetslösheten är summan av **strukturell arbetslöshet (jämviktsarbetslöshet)** och **konjunkturarbetslöshet**
- Jämviktsarbetslösheten beror på arbetsmarknadens sätt att fungera (och i viss mån på produkt- och tjänstemarknadernas sätt att fungera)
  - jämviktsarbetslösheten är den arbetslöshetsnivå vid vilken faktisk inflation är lika med förväntad inflation (och då inflationen under vissa förutsättningar kan hållas konstant)
  - Konjunkturinstitutet uppskattar jämviktsarbetslösheten till **6,9 procent**
- Arbetslösheten varierar runt jämviktsarbetslösheten när den samlade efterfrågan i ekonomin varierar över konjunkturcykeln

Faktorer som förklarar arbetslöshet

- Ersättningsgrad (ersättningsperiodens längd) i arbetslöshetsförsäkringen
- Skattekil
- Löneförhandlingssystem
  - lägre arbetslöshet med hög grad av samordning
  - förmodligen också lägre arbetslöshet med decentraliserade förhandlingar
- Regleringar på produkt- och tjänstemarknader
- Aktiva arbetsmarknadspolitiska program
- Konjunktursituationen
- Däremot **inte** storleken på **offentlig sektor, utbildningsnivå** eller hur strikt **anställningsskyddet** är
- Långsiktig produktivitetstillväxt är inte heller någon förklaringsvariabel

Komplicerat samband mellan produktivitetstillväxt och sysselsättning enligt teorin

Ökad sysselsättning

- Högre avkastning för ett företag av **investering** i en anställning

Lägre sysselsättning

- Om högre produktivitetstillväxt beror på snabbare **struktur-omvandling** blir det högre **friktionsarbetslöshet**

Anledning tro att mindre generös a-kassa och jobbskatteavdrag minskar arbetslösheten

- Starkare incitament söka arbete
- Men framför allt effekter på lönebildningen
  - större arbetskraftsutbud motverkar löneökningar
  - mindre behov av löneökningar om ökad disponibel inkomst genom lägre skatt
  - större skäl för återhållsamhet i lönebildningen om arbetslöshet innebär större inkomstförlust

Tabell 11.1 Ersättningsgrad efter skatt 2006 och 2010 vid ett kalenderårs arbetslöshet efter månadsinkomst samt olika faktorerers bidrag till förändringen

Månadslön	15 000	20 000	25 000	35 000	50 000
Ersättningsgrad 2006	82,3	81,8	71,3	51,8	39,9
Ersättningsgrad 2010	73,1	68,7	56,5	42,6	33,4
Förändring	-9,2	-13,1	-14,8	-9,2	-6,5
Från 80 till 70 procent	-1,9	-0,7	-	-	-
Sänkt tak i 100 dagar	-	-1,7	-1,5	-1,1	-0,8
Jobbskatteavdrag	-7,0	-6,5	-5,4	-3,2	-1,9
Högre skiktgräns	-	-	-	-0,6	-0,3
Pris- och löneökningar	-0,1	-4,0	-7,0	-4,2	-2,9

Anm: Tabellen visar en individs totala inkomst vid ett års arbetslöshet i procent av inkomsten vid ett års arbete. Rad 4-8 visar olika faktorerers bidrag till förändringen i procentenheter. Alla beräkningar förutsätter att personen är mellan 25 och 64 år, är medlem i en a-kassa och har ett upparbetat arbetsvillkor samt saknar andra inkomster än arbetsinkomst respektive ersättning från en a-kassa (kompletterande inkomstförsäkringar är således inte inkluderade). Den månadslön som redovisas gäller 2010. För 2006 antas månadslönen i varje inkomstgrupp ha varit 12 procent lägre.

Källa: Egna beräkningar.

Tabell 11.3 Ersättningsgrad för långtidsarbetslösa med aktivitetsstöd efter månadsinkomst samt olika faktorerers bidrag till förändringen

Månadslön	15 000	20 000	25 000	35 000	50 000
Ersättningsgrad 2006	82,3	81,8	69,5	50,5	38,9
Ersättningsgrad 2010	62,5	62,0	56,5	42,6	33,4
Förändring	-19,8	-19,8	-13,0	-7,9	-5,5
Från 80 till 65 procent	-12,5	-7,4	-	-	-
Sänkt tak i 100 dagar	-	-	-	-	-
Jobbskatteavdrag	-6,0	-6,0	-5,4	-3,2	-1,9
Högre skiktgräns	-	-	-	-0,6	-0,3
Pris- och löneökningar	+0,3	-0,2	-5,2	-4,2	-2,9

Anm: Tabellen visar inkomsten under ett år med aktivitetsstöd för personer som har varit arbetslösa minst 420 dagar i procent av inkomsten vid ett års arbete. Rad 4-8 visar olika faktorerers bidrag till förändringen i procentenheter. Se också Tabell 11.1.

Källa: Egna beräkningar.

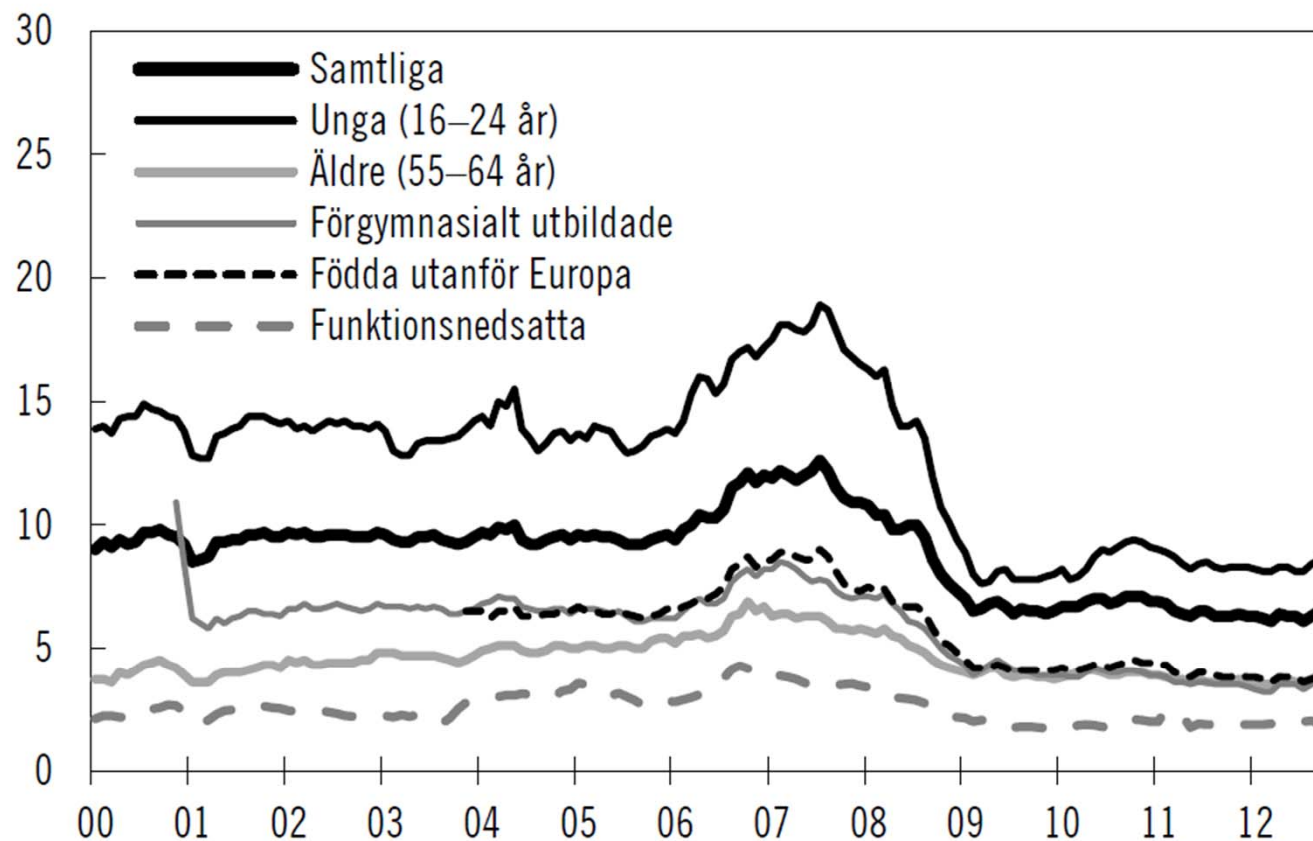

Svårt studera jobbskatteavdragets effekter i Sverige

- Alla anställda får avdraget – ingen jämförelsegrupp
- En Ifau-studie (Edmark m fl 2012) kunde inte dra slutsatser
- En annan Ifau-studie studerar effekterna av det dubbla jobbskatteavdraget för äldre
  - jämförelse av sysselsättningsutvecklingen mellan dem som fyller 65 i november/december och dem som fyller i januari/februari
  - 1,5 procentenheters högre sysselsättningsgrad och 4,9 procents högre sysselsättning
  - störst effekt för män (med yngre maka), egenföretagare, högutbildade, friska
  - övre värde för effekterna
- Ännu opublicerad Ifau-studie (Benmarker, Calmfors och Larsson 2013) finner att jobbskatteavdrag (och mindre generös a-kassa) håller tillbaka löneökningarna
- Men att jobbskatteavdraget är effektivt för att öka sysselsättningen betyder inte nödvändigtvis att det är önskvärt
  - mindre försäkringsskydd vid arbetslöshet
  - låg självfinansieringsgrad: svårare finansiera de offentliga utgifterna

Diagram 10.13 Jobbchanser för inskrivna vid Arbetsförmedlingen, fördelat på olika grupper

Procent av inskrivna i respektive grupp

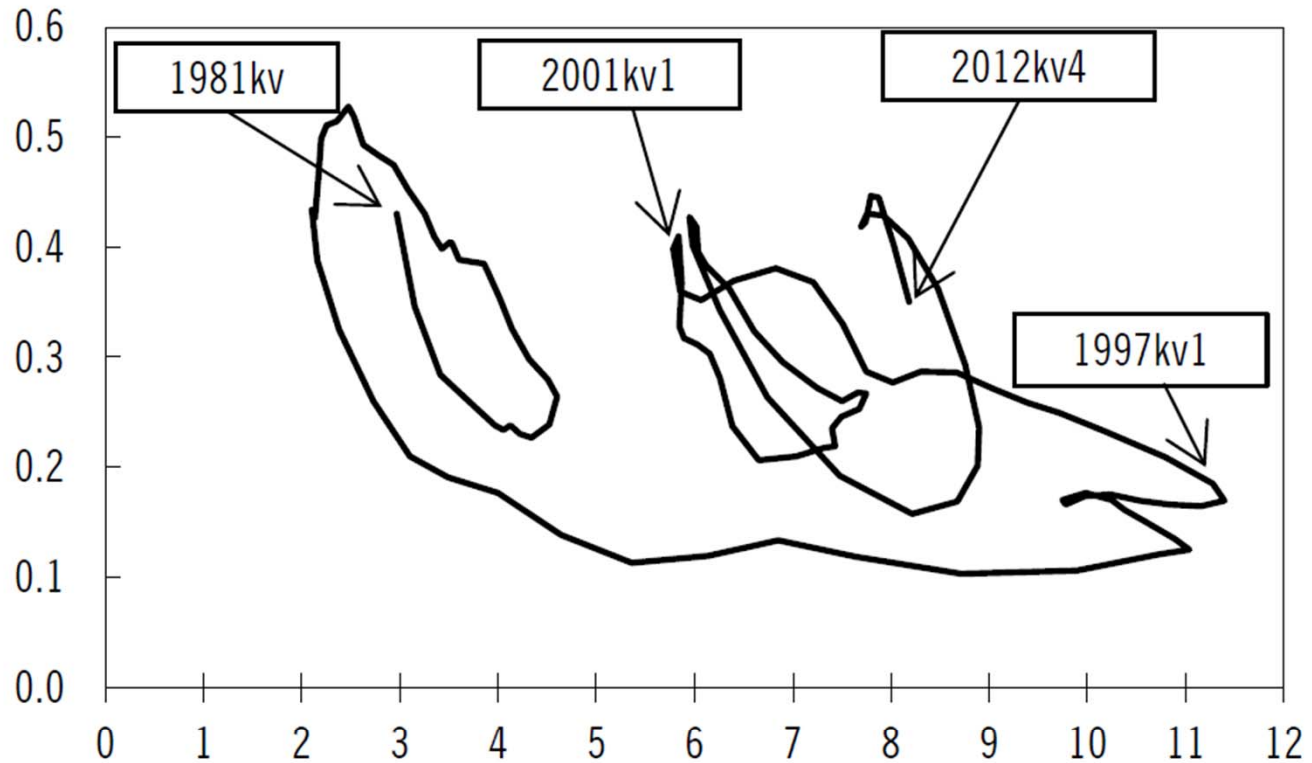

Anm.: Diagrammet visar antalet personer, fördelat på olika grupper, som har fått ett osubventionerat arbete aktuell månad som andel av antalet kvarstående arbetslösa och deltagare i program med aktivitetsstöd närmast föregående månad. Säsongrensad data, tre månaders glidande medelvärde.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Diagram 10.19 Beveridgekurvan

Vakansgrad

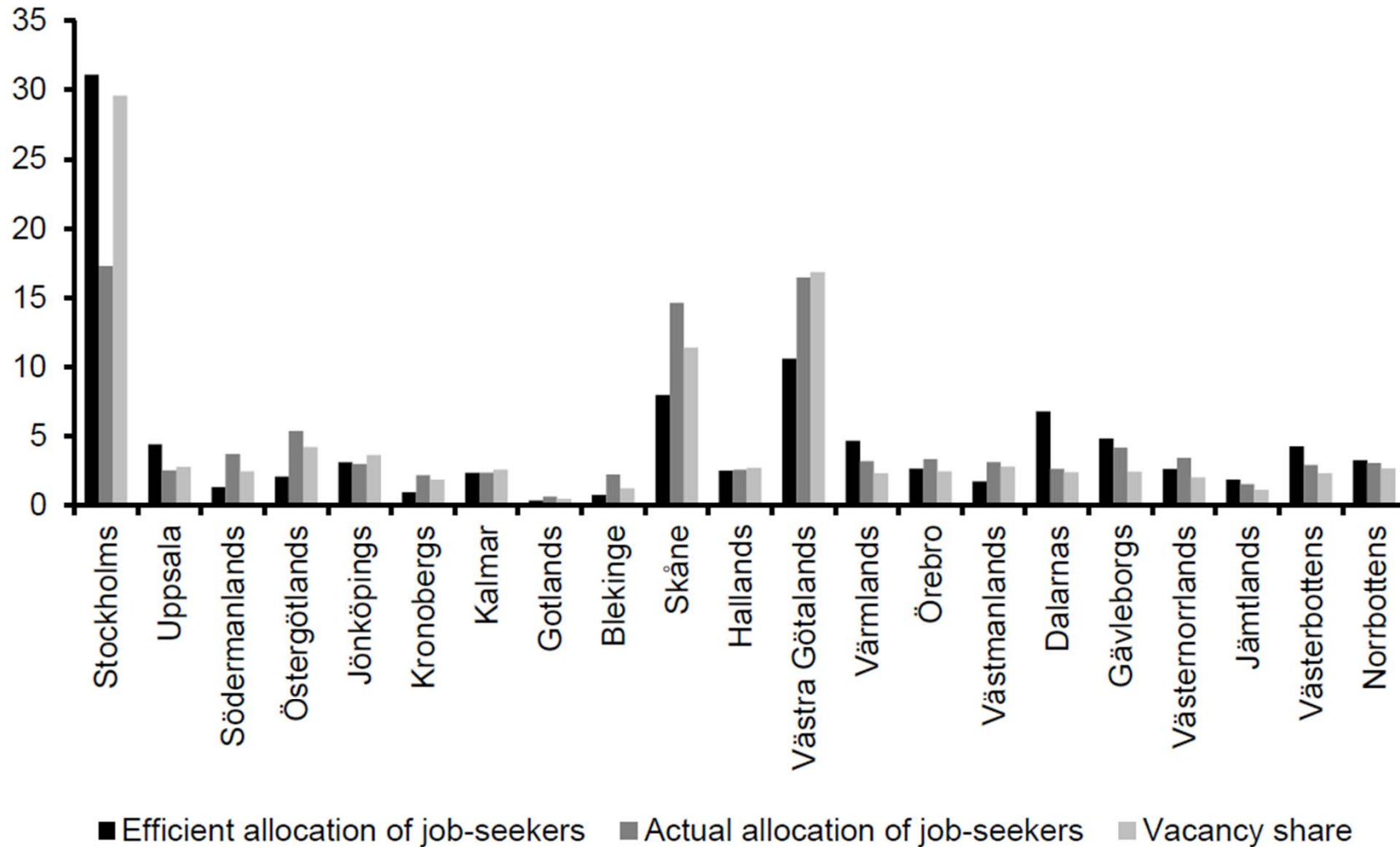

Arbetslöshet

Anm.: Vakansgrad avser vakanser enligt Konjunkturstatistik för vakanser i procent av arbetskraften. Arbetslöshet i procent av arbetskraften. För åren 1981–2000 har vakanserna länkats med hjälp av Arbetsförmedlingens statistik på kvarstående lediga platser. Data är säsongrensad och trendad.

Källor: Statistiska centralbyrån, Arbetsförmedlingen, Konjunkturinstitutet och egna beräkningar.

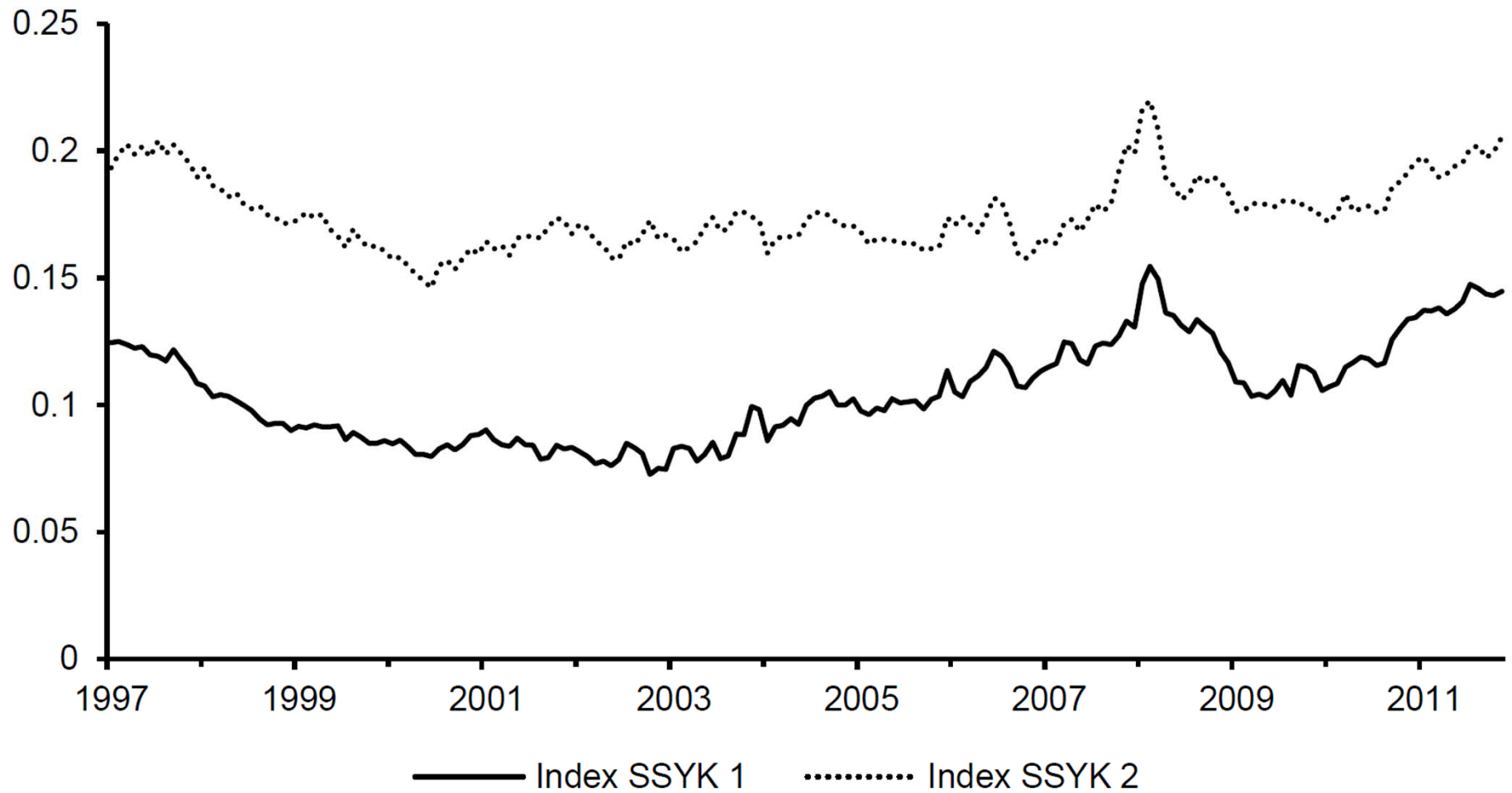
Figure 5 Efficient distributions of job-seekers across counties November 2011, per cent

Note: The figure shows the unemployment share, both actual and the more efficient, and vacancy share of each county.

Source: Swedish Public Employment Service and own calculations.

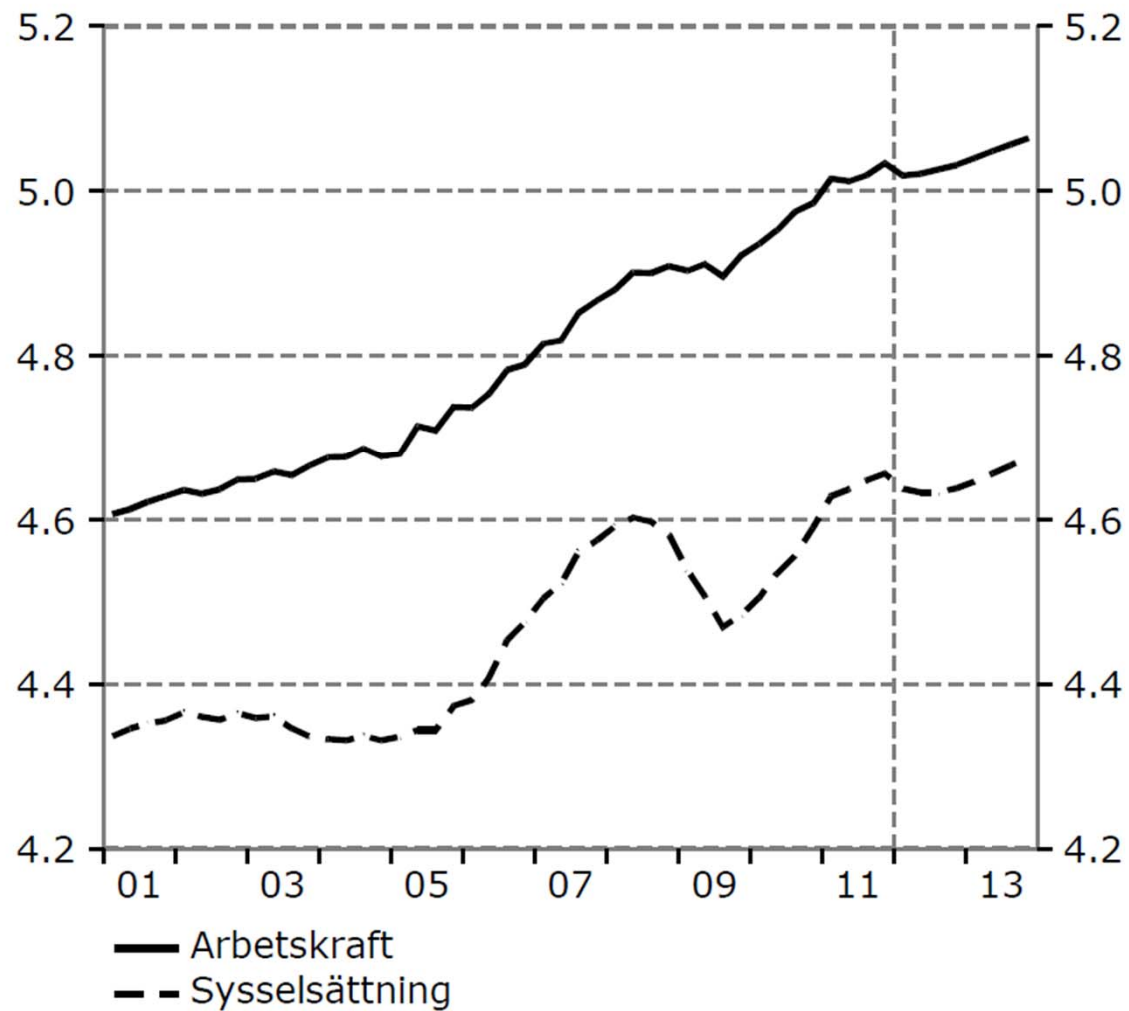
Figure 9 Occupational mismatch index

Note: The figure shows the share of matches lost due do mismatch.

Diagram 151 Arbetskraft och sysselsättning

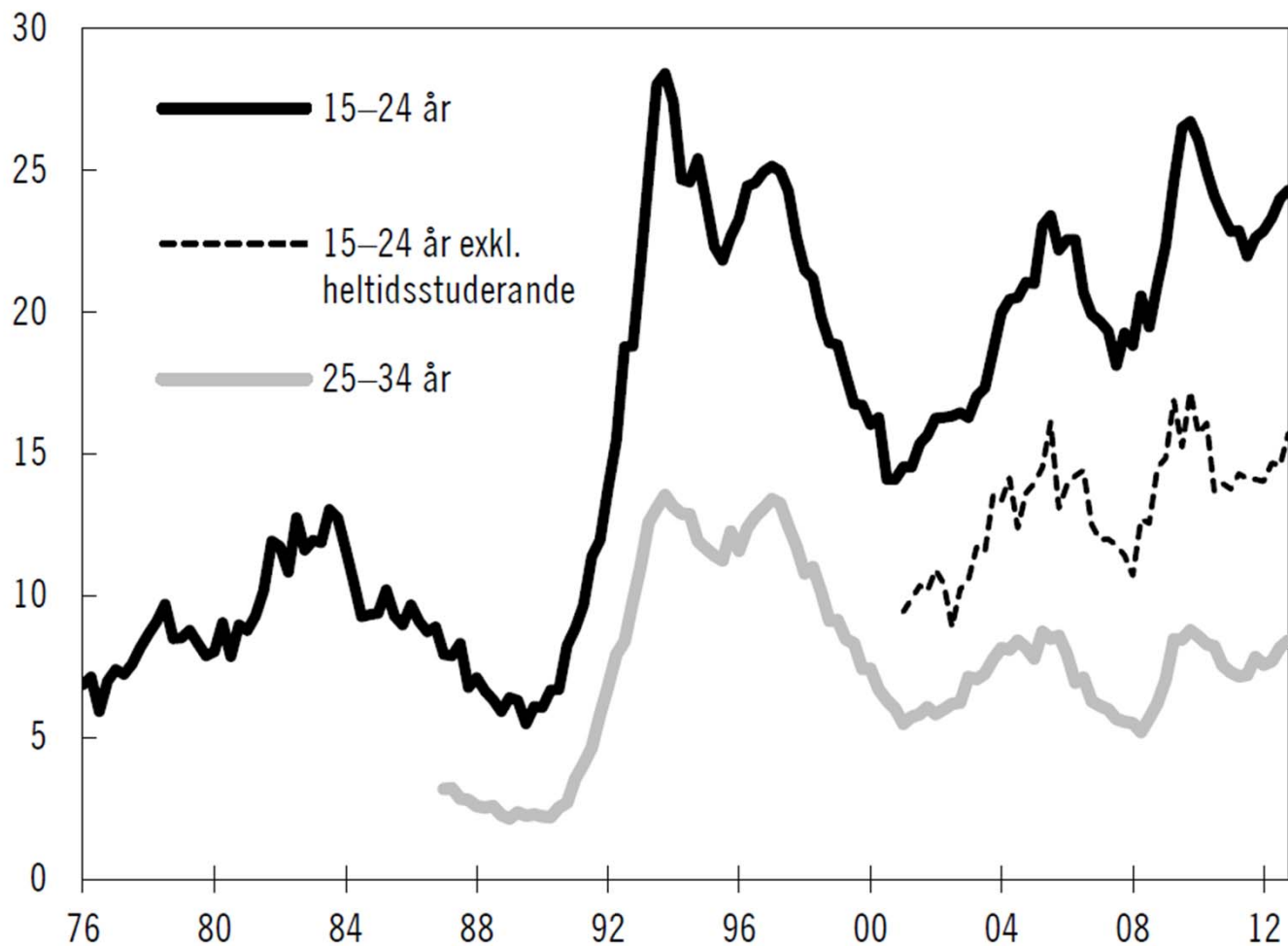
Miljoner, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 10.11 Arbetslöshet för olika åldersgrupper

Procent av arbetskraften

Anm.: Data för 2001–2005 länkade av SCB, medan perioden 1976–2000 är en tillbakaskrivning av Konjunkturinstitutet som bygger på SCB:s länkning av data för 16–24 år, historisk statistik och antaganden.

Källa: Statistiska centralbyrån och Konjunkturinstitutet.

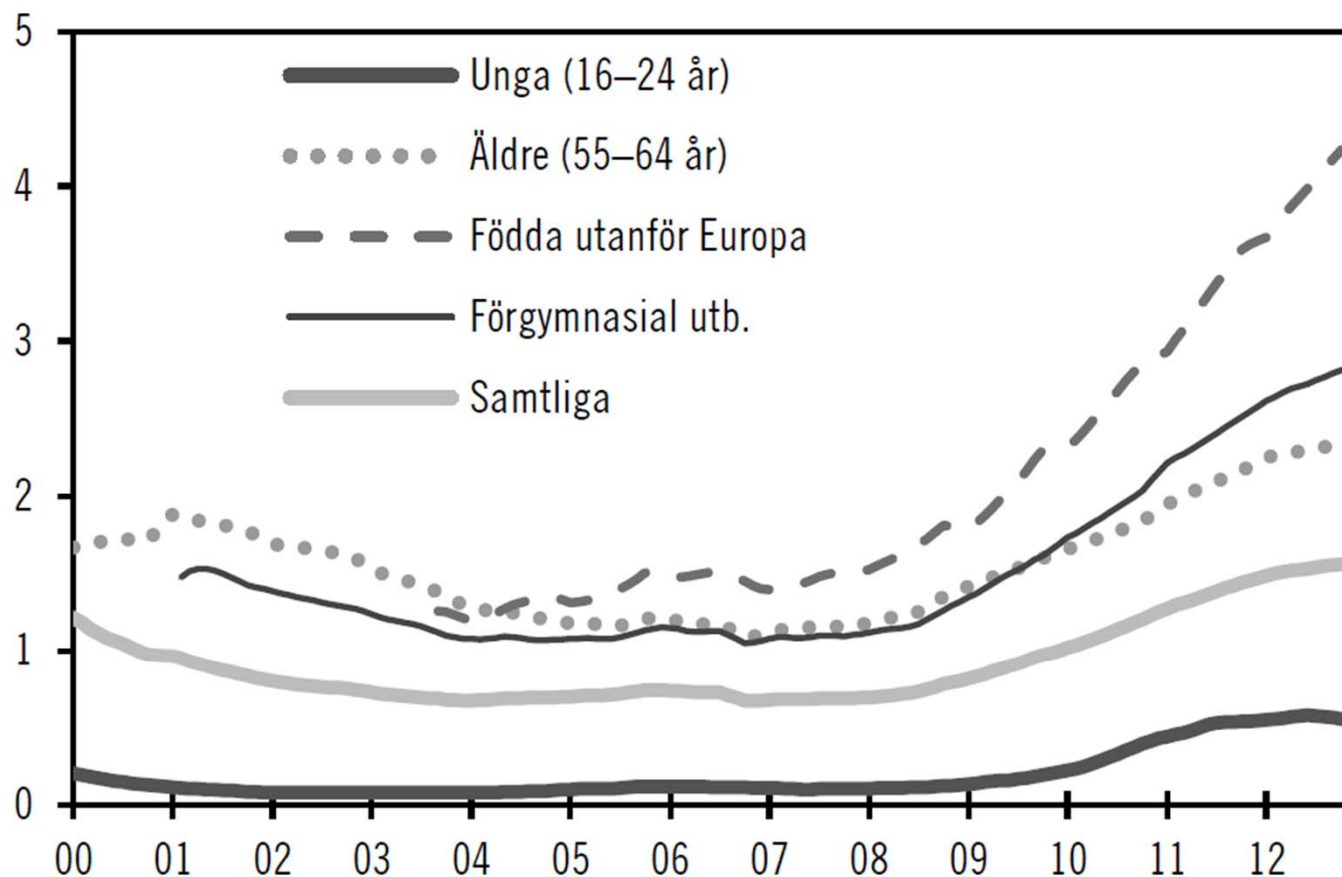
Hur allvarligt problem är ungdomsarbetslösheten?

- Felaktigt påstående att en av fyra ungdomar är arbetslös
- Arbetslösheten mäts som andel av **arbetskraften** – men bara hälften av åldersgruppen 15-24 år är i arbetskraften
- Som andel av befolkningsgruppen halveras arbetslösheten för ungdomar
- En stor andel av ungdomsarbetslösheten består av studerande som vill ha sommarjobb eller deltidsjobb som komplement till heltidsstudier
- Om heltidsstuderande ungdomar exkluderas så halveras ungdomsarbetslösheten nästan en gång till
- Kortare arbetslöshetstider för ungdomar än för äldre
- Mindre av *scarring effects* för ungdomar än äldre: fast förstås under fler år
- Problemet är ungdomar utan fullständig gymnasieutbildning
- Bättre med riktade insatser mot dessa än generellt lägre arbetsgivaravgifter för alla ungdomar

Diagram 10.15 Arbetslösa med långa inskrivningstider vid Arbetsförmedlingen, fördelat på olika grupper

Procent av befolkningen i respektive grupp

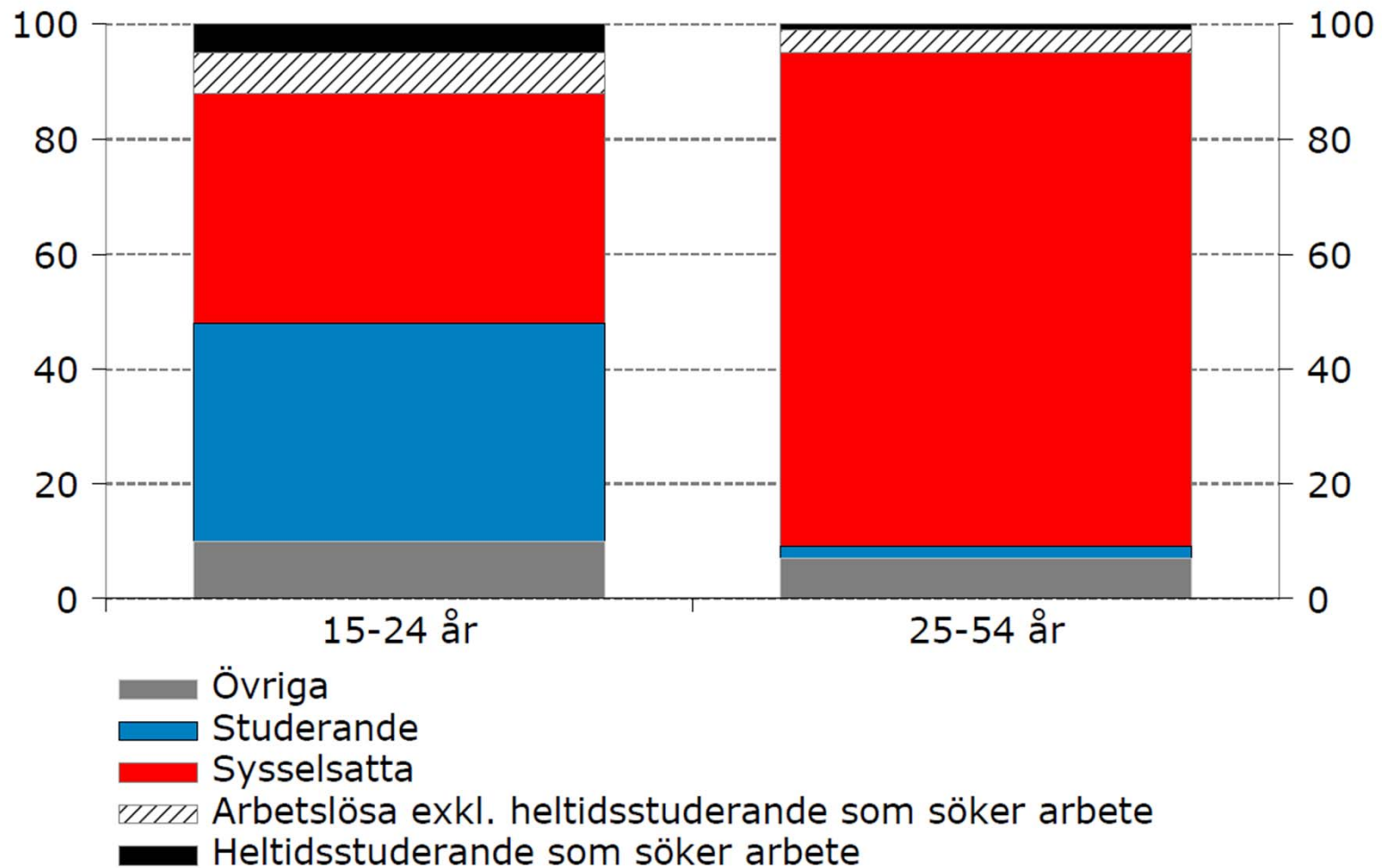
Anm.: Arbetslösa vid Arbetsförmedlingen avser kvarstående arbetslösa och deltagare i program med aktivitetsstöd med inskrivningstid mer än två år.

Säsongrensad data.

Källor: Arbetsförmedlingen och Statistiska centralbyrån.

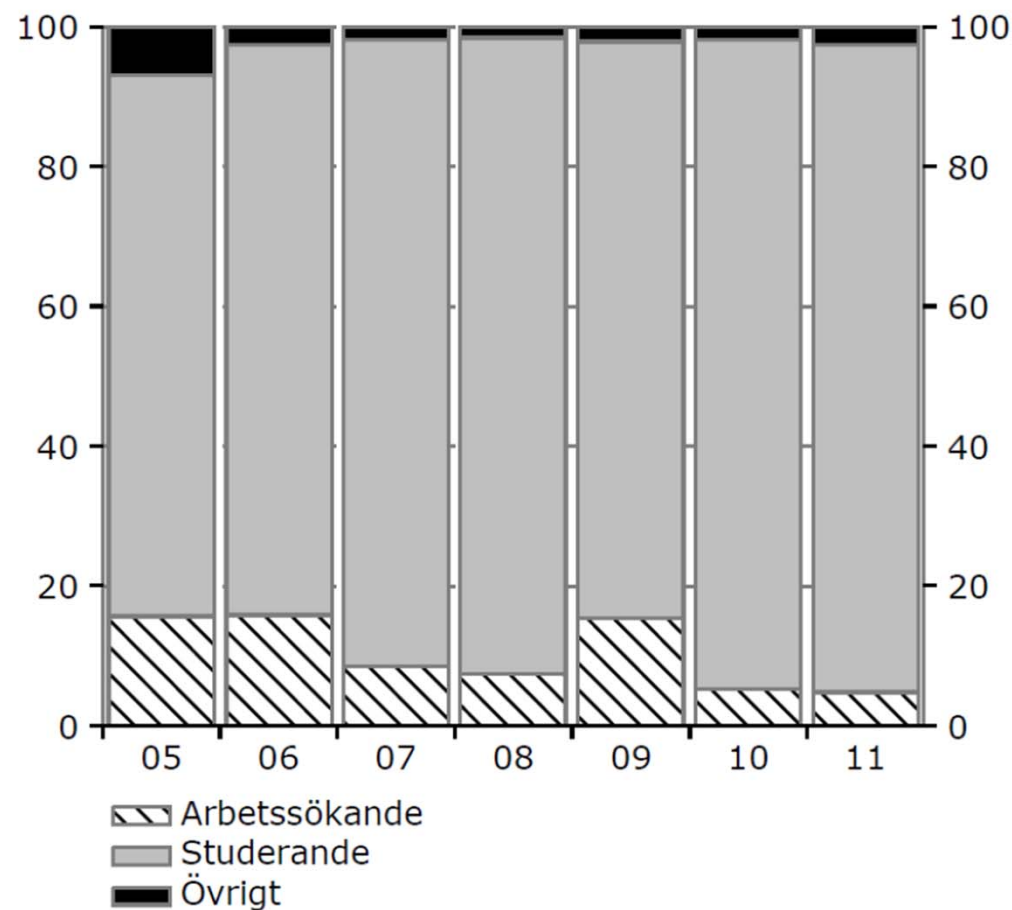
Många unga studerar - men även många "övriga"

Arbetskraftsstatus 2011, andel av befolkning, procent, årsgenomsnitt

Diagram 170 Heltidsstuderande som söker arbete, 15–24 år

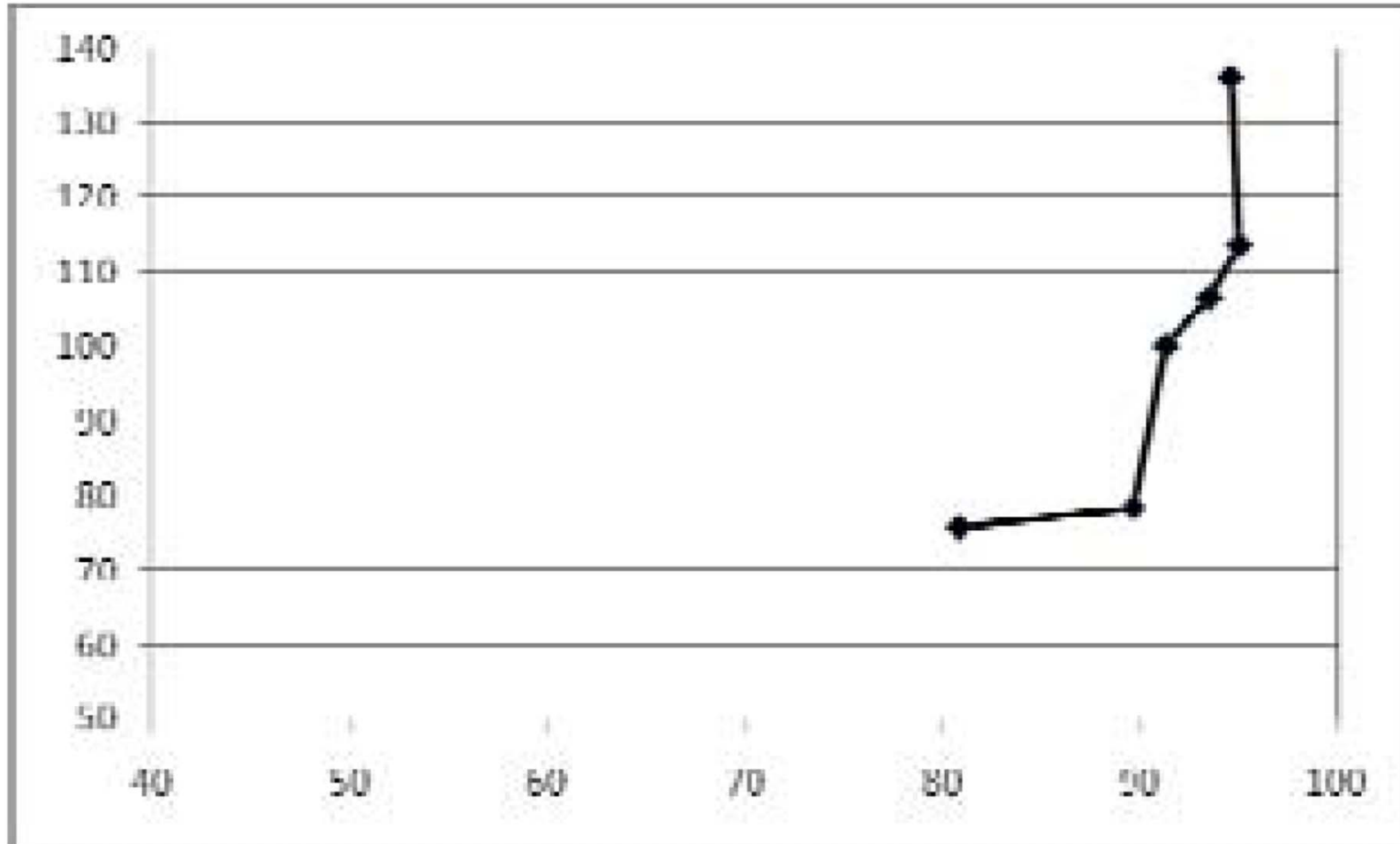
Procent, årsgenomsnitt

Anm. Heltidsstuderande som söker arbete har tillfrågats om de huvudsakligen betraktar sig som arbetsökande, studerande eller övrigt.

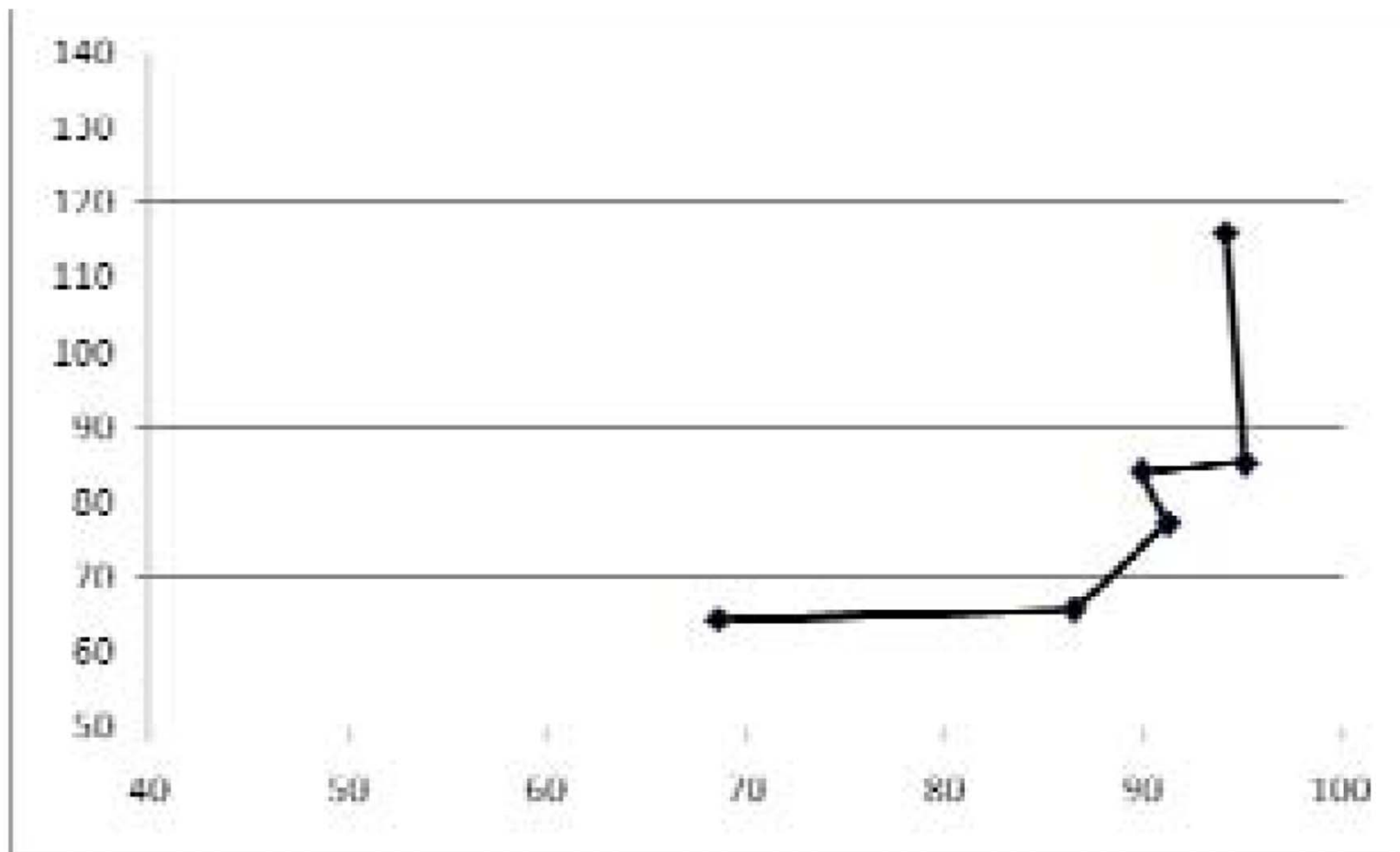
Källa: SCB.

Figur 24   Sysselsättningsgrad och relativlön efter utbildning 2007, män
30-54, födda i Sverige

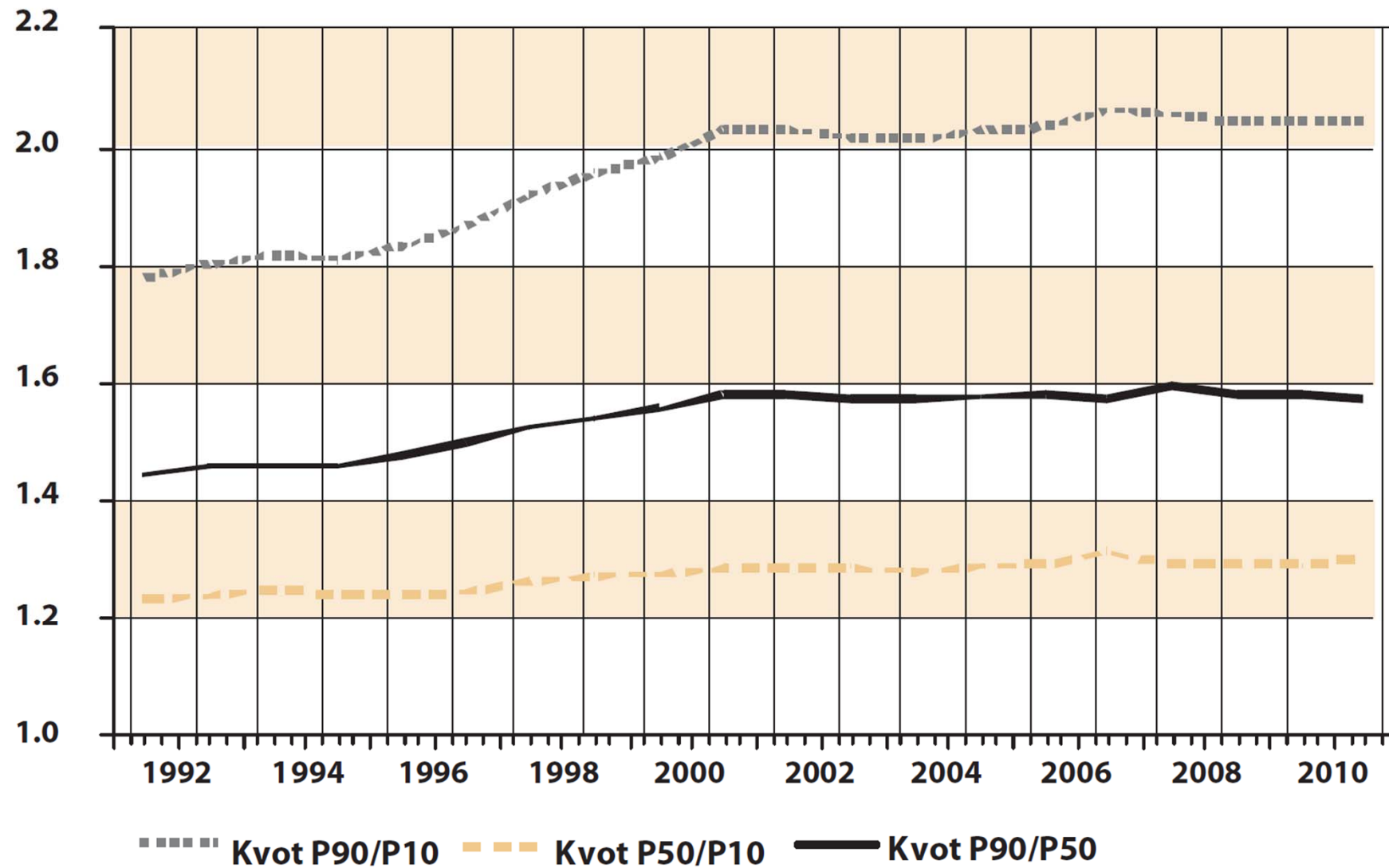
Not: Sysselsättning (x-axeln) och relativlön (y-axeln) efter utbildning: grundskola, gymnasium ej teoretiskt, treårigt teoretiskt gymnasium, kort högskola, lång högskola, doktorandstudier. Lönen stiger med utbildningen.

Figur 25 Sysselsättningsgrad och relativlön efter utbildning 2007, kvinnor 30-54, födda i Sverige

Not: Sysselsättning (x-axeln) och relativlön (y-axeln) efter utbildning: grundskola, gymnasium ej teoretiskt, treårigt teoretiskt gymnasium, kort högskola, lång högskola, doktorandstudier. Lönen stiger med utbildningen.

Diagram 5.6 Lönespridningens utveckling 1992–2011

Källor: Medlingsinstitutet och SCB

Varför är arbetslösheten så hög i Sverige?

- Den djupaste internationella lågkonjunkturen under hela efterkrigstiden
  - konjunkturproblemen har dränkt effekterna av regeringens arbetsmarknadsreformer
  - arbetsmarknadsreformerna har hittills främst ökat arbetskraftsdeltagandet
- Regeringen kunde ha fört en mer expansiv finanspolitik särskilt i finanskrisens inledning
- Men Riksbankens penningpolitik har också inneburit lägre inflation än inflationsmålet på 2 procent
  - det kan ha ökat arbetslösheten
  - enligt Lars E.O. Svensson i riksbanksdirektionen förklaras 0,8 procentenheter av arbetslösheten 1997-2011 av att inflationen legat under inflationsmålet

Phillipskurvesambandet mellan inflation och arbetslöshet

Ursprunglig teori

Inflation = Konstant - koefficient x arbetslöshet

Den vertikala Phillipskurvan

Inflation = Konstant + Förväntad inflation - koefficient x arbetslöshet

Förväntad inflation = Inflation innebär att

Arbetslöshet = Jämviktsarbetslöshet = Konstant/koefficient

Lars E.O. Svenssons resonemang

Förväntad inflation = Inflationsmål

Inflation = Konstant + Inflationsmål - koefficient x arbetslöshet

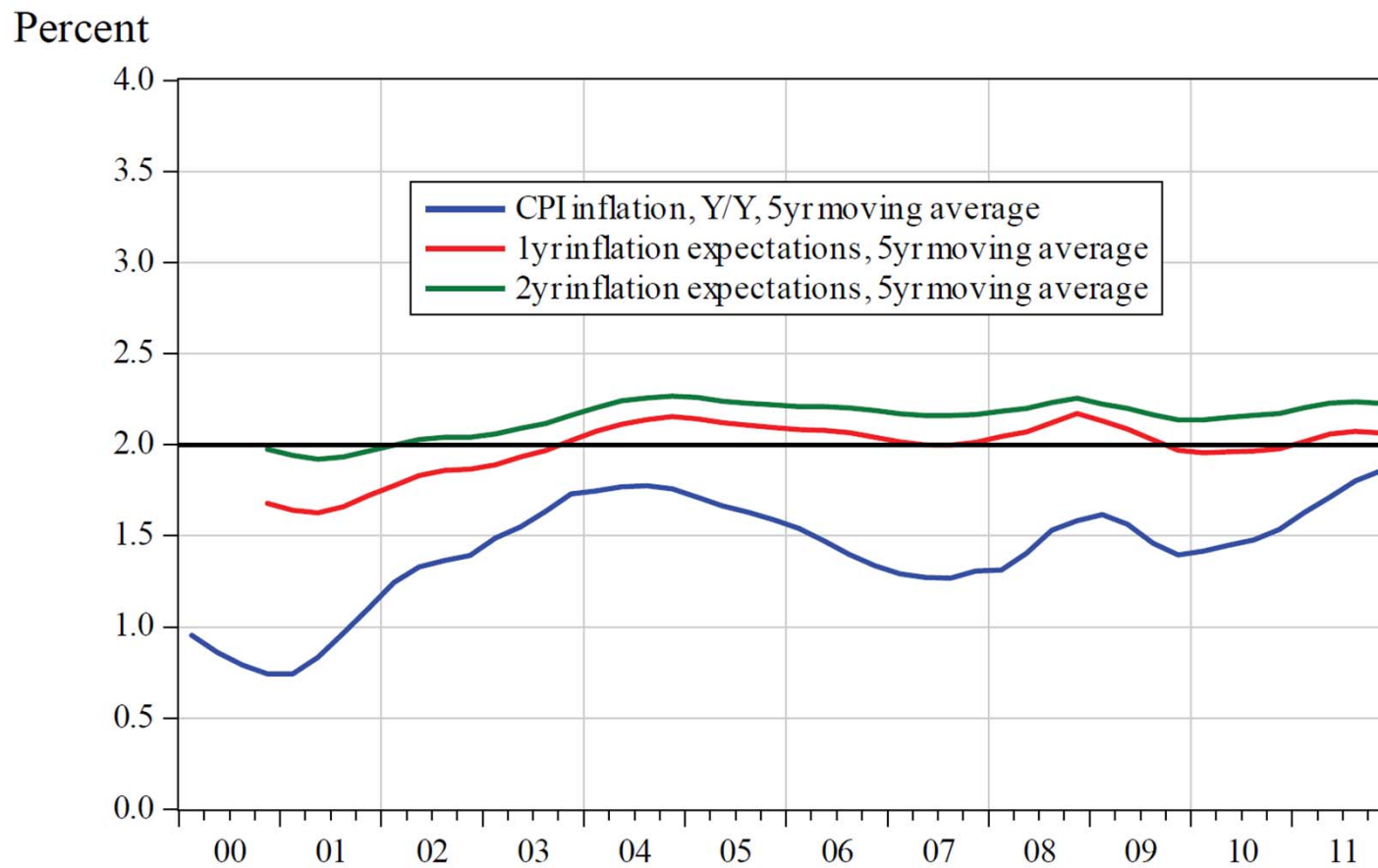
Arbetslöshet = Konstant/koefficient + (Inflationsmål - Inflation)/koefficient

koefficient = 0,75 och Inflationsmål - Inflation = 2 - 1,4 = 0,6

"Onödig" arbetslöshet = 0,6/0,75 = 0,8 procent av arbetskraften

Figure 3. CPI inflation expectations one and two years ahead (all interviewees) and CPI inflation, five-year moving averages.

Sources: Statistics Sweden and TNS Sifo Prospera.

Figure 6. The long-run Phillips curve and scatter plot, 1997Q4-2011Q4

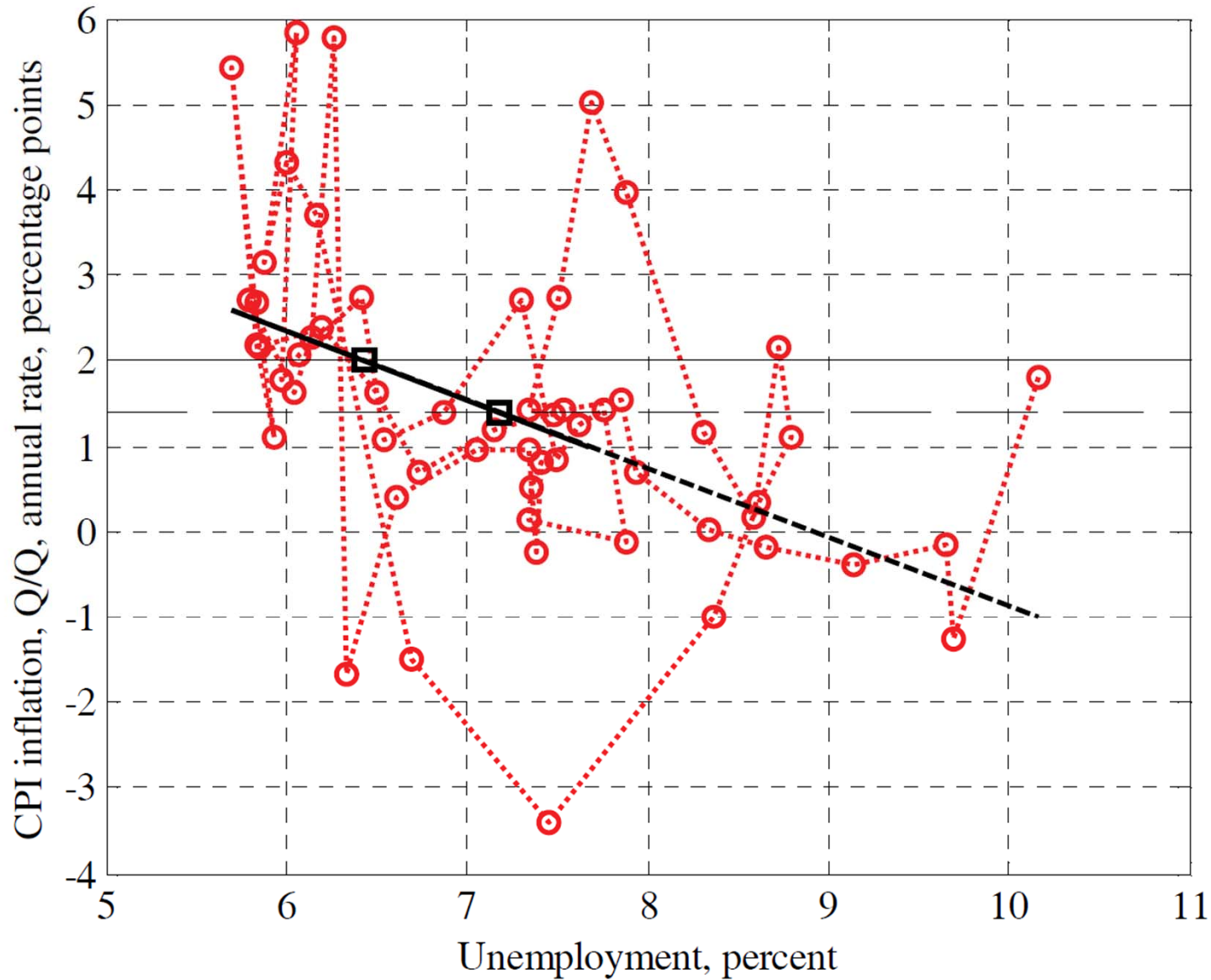

Figure 10. Unemployment and annual CPI inflation, 1976Q1-2012Q3, and the benchmark long-run Phillips curve, 1997-2011

